

Diş Hekimliği Öğrencilerinde Tükenmişlik Derecesi ve Endodonti Preklinik Başarısı ile İlişkisinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Burnout Levels in Dentistry Students and Its Relationship with Endodontic Preclinical Academic Achievement

Arslan TERLEMEZ¹
arslanterlemez@gmail.com

Sare Sena PEKDEMİR¹
ss_pekdemir9@hotmail.com

Şakir GICA²
sakirgica@hotmail.com

ÖZ

Amaç: Mevcut çalışmanın amacı; diş hekimliği fakültesinde eğitim gören lisans öğrencilerinin tükenmişlik seviyelerini belirlemek ve bu durumun endodonti preklinik uygulamalı dersindeki başarı durumları arasındaki ilişki varlığını incelemektir.

Gereç ve Yöntemler: Araştırmamıza katılmaya gönüllü olan 61 öğrenci çalışmaya dahil edildi. Katılımcıların sosyodemografik veri formu, Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) verileri kayıt edildi. Ayrıca öğrencilerin endodonti preklinik akademik başarı puanları (ABP) elde edildi. Katılımcılar akademik başarı puanlarına göre düşük akademik başarı gösterenler ve yüksek akademik başarı gösterenler olarak ikiye ayrıldı.

Bulgular: Düşük akademik başarı gösteren grubun hem MTÖ toplam skorlarının hem de duygusal tükenme alt ölçek skorlarının yüksek akademik başarı gösteren gruptan yüksek olduğu bulundu (sırasıyla $p= 0,05$ ve $0,03$). Katılımcıların ABP ve MTÖ skorları arasındaki ilişki incelendiğinde duygusal tükenme alt ölçeği ile ABP arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulundu ($r= -0,26$, $p<0,05$). Oluşturulan regresyon modelinde duygusal tükenmenin ABP üzerine etkisi olduğu saptandı.

Sonuç: Mevcut çalışmada diş hekimliği fakültesi 3. Sınıf öğrencilerinin tükenmişlik seviyelerinin preklinik akademik başarıyı olumsuz etkilediği bulundu.

Anahtar Kelimeler: Diş hekimliği, Lisans Öğrenci, Akademik başarı, Tükenmişlik

Geliş: 10.02.2022

Kabul: 13.04.2022

Yayın: 29.04.2022

ABSTRACT

Aim: The aim of the current study is to determine the burnout levels of undergraduate students studying at the faculty of dentistry and to examine whether this situation is related to their success in the endodontic preclinical applied course.

Materials and Methods: Sixty-one students who volunteered to participate to our research were included to study. Participants sociodemographic data form and Maslach Burnout Scale (MBS) were recorded. In addition, students' academic achievement scores (AAS) were obtained. Participants were divided into two groups according to their academic achievement scores as those with low academic achievement and those with high academic achievement.

Results: It was determined that both the MBS total scores and the emotional exhaustion subscale scores of the group with low academic achievement were higher than those of the group with high academic achievement ($p= 0.05$ and 0.03 , respectively). When the relationship between the participants' AAS and MBS scores was examined, it was found that there was a significant relationship between the emotional exhaustion subscale and AAS ($r= -0.26$, $p<0.05$). In the created regression model, it was determined that emotional exhaustion had an effect on AAS.

Conclusion: In the current study, it was found that the burnout levels of 3rd year students of the faculty of dentistry negatively affected preclinical academic achievement.

Keywords: Dentistry, Undergraduate student, Academic success, Burnout

Received: 10.02.2022

Accepted: 13.04.2022

Published: 29.04.2022

Atıf / Citation: Terlemez A, Pakdemir SS, Gica Ş. Diş hekimliği öğrencilerinde tükenmişlik derecesi ve endodonti preklinik başarıları ile ilişkisinin değerlendirilmesi NEU Dent J. 2022;1:1-6.

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author

1. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Endodonti AD, Konya, Türkiye
2. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri AD, Konya, Türkiye

"This article is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License(CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

Freudenberger tarafından 1974'de ilk defa tanımlanan tükenmişlik; "başarısız olma, yıpranma, yaşam enerjisinde azalma, kendini güçsüz hissetme veya tatminsizlik sebebi ile kişinin ruhsal durumunda meydana gelen tükenme" şeklinde ifade edilmiştir.¹ Maslach ve Jackson² tükenmişliği; yorgun olma hissi, ümitsizlik ve çaresizlik hisleri, olumsuz bir kişilik kavramının gelişmesi, mesleğe, genel olarak yaşama ve diğer insanlara yönelik olumsuz tutumlarla kendini gösteren, fiziksel, duygusal ve zihinsel bir bozukluk olarak tanımlamışlardır. Maher³ ise tükenmişliği, enerjisizlik, psikosomatik sorunlar, uykusuzluk, işi ve hizmet sunduğu kişilere olumsuz tutum, işe gitmeme ya da tamamen ayrılma isteği, alkol, bağımlılık yapıcı madde kullanımı, kötümserlik, suçluluk, ilgisizlik ve depresyonu içeren karmaşık bir durum olarak tanımlamaktadır.

Organizmanın bedensel ve ruhsal olarak risk altına girmesi veya zorlanması ile beliren bir gerginlik duygu durumu olarak ifade edilen stres; düşük miktarlarda olduğunda odaklanma ve çalışma başarısında artış sağlayarak öğrenme üzerinde faydalı etki gösterebilmekle birlikte⁴ aşırı düzeyde ve bitmeyen stresin ise tükenmişlik sendromuna sebep olabileceği bildirilmektedir.^{2,5,6}

Tükenmişlikle alakalı önceki çalışmalar sadece hasta bakımı ile alakadar uzmanlara odaklanmaktaydı, ancak, yakın zamanda bu sendromun sağlık çalışanları^{7,8} ve üniversite öğrencileri⁹⁻¹¹ de dahil farklı mesleki alanları etkilediği kaydedilmiştir.¹²

Üniversite ortamındaki stres kaynaklarının varlığını bildiren birçok çalışma bulunmaktadır.^{13,14} Stres kaynakları; yetersiz fiziksel ve çevresel imkanlar, yetersiz ulaşım, sınıflardaki ergonomik sandalyelerin eksikliği, toplumsal etkenler; diğer öğrencilerle ve/ya da öğretmenlerle olan ilişki, rekabet ve benzeri durumlar, sınav kaygısı veya eğitim masrafları, gelecekle alakalı mesleki kaygı, dinlenme, aile ve arkadaşlar için ayrılacak zamanın olmaması gibi birçok nedenle ilişkili olabilir.^{15,16}

Eğitim ortamının alışılabilir stres etkenlerine ek olarak hastalarla iletişim sırasında karşılaşılan stres, korku ve güvensizlikten kaynaklanan problemler nedeniyle sağlık alanında eğitim alan öğrenciler tükenmiş hissetmeye daha yatkın olabileceğini düşünmekteyiz. Bu nedenle mevcut çalışmanın amacı diş hekimliği öğrencilerinin tükenmişlik derecelerinin belirlenmesi ve tükenmişlik seviyesinin öğrencilerin uygulamalı eğitimdeki akademik başarıları üzerine etkisi olup olmadığını incelenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Örneklemin Oluşturulması

Araştırmamıza X Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde 3. sınıfta öğrenim gören ve gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul edip aydınlatılmış onam formunu imzalayan 61 diş hekimliği öğrencisi dahil edildi. Çalışma Helsinki Bildirgesi'nin yönergelerine göre yürütüldü.

18 yaşından küçük, 25 yaşından büyük olanlar, hamile ve emzirme döneminde olanlar, daha önce psikiyatri başvurusu olanlar, daha önce veya şu anda psikiyatrik ilaç kullananlar çalışmaya dahil edilmiştir.

Uygulama

Anket öncesinde gönüllülere online bilgilendirilmiş olur formu ile araştırma hakkında tüm bilgiler verildi ve dijital olarak araştırmaya katılmaya gönüllü olduklarına dair onayları alındı. Gönüllü olanlar anket öncesi onay kutusunu işaretledikten sonra soruları cevaplama kısmına yönlendirildi. Araştırmaya katılmayı kabul edenlerin kişisel bilgileri gizli tutularak sadece o anki duygu durumları hakkında bilgiler soruldu ve motivasyon durumlarına puan vermeleri istendi. Online anket dizaynı bir soruyu cevaplama sonrakı sorulara geçmeye izin vermeyecek şekilde tasarlandı.

Etik Onaylar

Araştırmaya başlamadan önce çalışma ile ilgili gerekli onamlar X Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz dışı etik kurul tarafından alınmıştır (*Etik kurul tarih/ No: 25.02.2021/02-25*)

Veri Toplamada Kullanılan Ölçekler

1. *Sosyodemografik Veri Formu*: Araştırmacılar tarafından bu çalışma için hazırlanmış olan ve katılımcıların yaşı ve cinsiyeti, aile gelir durumu, kiminle yaşadığı, kardeş sayısı, akademik başarı notları gibi verileri içerir belgedir.

2. *Maslach Tükenmişlik Ölçeği*: Araştırmamızda tükenmişlik seviyesi belirlemede Maslach ve Jackson tarafından 1981'de ortaya konulan Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) kullanılmıştır. (Ölçek soruları için link: <https://forms.gle/r1cw8N7UtBj-Pe6oB6>) MTÖ, tükenmişlik düzeyini belirlemek için üç alt segment kullanılmaktadır.

Bunlardan birinci segmentte "duygusal tükenme" (DT), ikinci segmentte "duyarsızlaşma" (DYS) ve üçüncü segmentte ise "kişisel başarı eksikliği" olarak belirlenmiştir (KB). MTÖ toplamda 22 maddeden oluşmaktadır. Duygusal tükenmeyi anketin 1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16 ve 20'nci maddeleri, duyarsızlaşmayı

anketteki 5, 10, 11, 15 ve 22'nci maddeleri ve kişisel başarıyı ise anketteki 4, 7, 9, 12, 17, 18, 19 ve 21'inci maddeleri ile değerlendirilmektedir. MTÖ 5'li likert tarzında bir ölçek olup, basamaklar 'hiçbir zaman', 'çok nadir', 'bazen', 'çoğu zaman', 'her zaman' şeklinde derecelenmiştir. DT ve DYS segmentlerindeki maddeler olumsuz, KB segmentindeki maddeler ise olumludur. Her segment puanı ayrı hesaplanmaktadır. Alt ölçeklerden elde edilen puanlarda kesme değeri olmadığı için tükenmişlik var ya da yok biçiminde bir ayırım yapılamamaktadır. Tükenmişlik duygu durumu olan kişilerde DT ve DYS skorlarının yüksek, KB skorlarının ise düşük olması beklenir. Türkçe versiyonunda da bu üç alt segmente ilişkin cronbach alpha katsayıları duygusal tükenme için 0.83, duyarsızlaşma için 0.65, kişisel başarı için 0.72 şeklindedir.

Verilerin istatistiksel analizi

Değişkenlerin tanımlayıcı özellikleri ortalama \pm SS, medyan (aralık), n (sayı) ve yüzde olarak ifade edildi. Değişkenlerin normal dağılıma uygun olup olmadığı histogram ve olasılık grafikleri ve Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanılarak değerlendirildi. Öğrencilerin akademik notlarının ortanca değeri hesaplanarak öğrenci grubu akademik olarak düşük başarı gösterenler ve yüksek başarı gösterenler olarak ikiye ayrıldı. Düşük ve yüksek akademik başarı gösteren öğrenci gruplarının sosyodemografik verileri ve MTÖ toplam skorları ve alt-ölçek skorları Student T testi ile karşılaştırıldı. Sayısal olmayan kategorik verilerin karşılaştırılması için ise Ki-Kare testi kullanıldı. Akademik başarı skorları ve kantitatif olan sosyodemografik veriler, MTÖ skorları arasındaki ilişkinin incelenmesinde her iki verinin de parametrik dağılım gösterdiği durumlarda Pearson Korelasyon testi kullanıldı. Akademik başarı üzerine etkili olan faktörlerin tespit edilmesi için ise multivariate linear regresyon analizi kullanıldı. İstatistiksel

anlamlılık için, % 5'lik bir toplam tip-1 hata seviyesi kullanıldı.

BULGULAR

Çalışmaya dahil edilen 61 katılımcıdan 20 (%32,8) kişi erkek, 41 (%67,2) kişi ise kadındı. Çalışmaya dahil edilen katılımcıların kardeş sayısı $2,21 \pm 1,21$ idi. Katılımcılardan 36 (%59) kişi öğrenci yurdunda, 4 kişi (%6,6) öğrenci evinde, 21 kişi (%34,4) ise ailesiyle birlikte ikamet ediyordu. Katılımcıların akademik başarı puanlarının ortalaması ise $72,21 \pm 14,45$ idi. Çalışmaya dahil edilen katılımcıların sosyodemografik verileri, akademik başarı puanları ve MTÖ skorları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen katılımcılar akademik başarı puanlarının ortanca skoruna göre (65 puan) düşük akademik başarı gösterenler ve yüksek akademik başarı gösterenler olarak ikiye ayrıldı. Bağımsız olan bu iki grup karşılaştırıldığında düşük akademik başarı gösteren grubun hem MTÖ toplam skorlarının hem de duygusal tükenme alt ölçek skorlarının yüksek akademik başarı gösteren gruba göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptandı (sırasıyla $p = 0,05$ ve $0,03$). Düşük akademik başarı gösterenler ve yüksek akademik başarı gösterenler grupların sosyodemografik verilerinin ve MTÖ skorlarının karşılaştırılması Tablo 2'de gösterilmiştir.

Katılımcıların Akademik Başarı Puanı ve MTÖ Skorları arasındaki ilişki incelendiğinde duygusal tükenme alt ölçeği ile akademik başarı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve ters yönde hafif bir bağlantı olduğu saptandı ($r = -0,26$, $p < 0,05$). Diğer veriler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmedi. Akademik Başarı Puanı ve MTÖ Skorları arasındaki ilişki Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışmaya dahil edilen katılımcıların sosyo-demografik verileri, akademik başarı puanları ve MTÖ skorlarının incelenmesi

Veri	Sayı (%)	Ortalama \pm SS	Median	Min-Max
Cinsiyet	Erkek: 20 (%32,8) Kadın: 41 (%67,2)			
Kardeş Sayısı		$2,21 \pm 1,21$	2	0-6
Aile Geliri (TL)		5409 ± 2738	5500	1500-12000
İkamet Durumu	Öğrenci Yurdu: 36 (%59) Öğrenci Evi: 4 (%6,6) Anne-baba: 21 (%34,4)			
Akademik Başarı Puanı		$72,21 \pm 14,45$	65	55-100
MTÖ- Duygusal Tükenme		$21,39 \pm 6,4$	21	4-36
MTÖ- Duyarsızlaşma		$5,75 \pm 3,10$	5	0-15
MTÖ- Kişisel Başarı Düzeyi		$12,77 \pm 4,17$	13	3-25
MTÖ- Toplam Puan		$38,9 \pm 11,5$	38	10-74

Not: MTÖ: Maslach Tükenmişlik Ölçeği, SS: Standart Sapma, Min-Max: Minimum ve maksimum değerler

Tablo 2: Düşük akademik başarı gösterenler ve yüksek akademik başarı gösterenler grupların sosyodemografik verilerinin ve MTÖ skorlarının karşılaştırılması (ortalama±ss)

Veriler	DAB	YAB	t/ki-kare	p
Cinsiyet	Erkek: 9 (%45) Kadın: 22 (%54)	Erkek: 11 (%55) Kadın: 19 (%46)	0,403	0,52
Kardeş Sayısı	2,16±0,8	2,27±1,4	-0,337	0,73
Aile Geliri (TL)	5251±2624	5573±2886	-0,456	0,65
İkamet Durumu	Öğrenci Yurdu: 20(%55,6) Öğrenci Evi:1(%25) Anne-baba: 10(%47,6)	Öğrenci Yurdu: 16(%44,4) Öğrenci Evi: 3(%75) Anne-baba: 11(%52,4)	1,476	0,48
Akademik Başarı Puanı	60,1±3,9	84,6±9,9	-12,659	<0,001*
MTÖ- Duygusal Tükenme	22,06±6,2	18,6±6,3	2,113	0,03*
MTÖ- Duyarsızlaşma	6,2±3,5	5,2±2,5	1,380	0,17
MTÖ- Kişisel Başarı Düzeyi	13,2±4,6	12,2±3,6	1,051	0,29
MTÖ- Toplam Puan	41,6±12,1	36,1±10,2	1,948	0,05*

*p<0.05

Not: Student T testi uygulanmıştır. MTÖ: Maslach Tükenmişlik Ölçeği, SS: Standart Sapma, DAB: Düşük akademik başarı gösteren grup, YAB: Yüksek akademik başarı gösteren grup

Tablo 3: Akademik başarı puanı ve MTÖ skorları arasındaki ilişkinin incelenmesi

	Akademik başarı puanı	Duygusal tükenme	Duyarsızlaşma	Kişisel başarı düzeyi	Toplam tükenme skoru	Aile gelir seviyesi	Kardeş sayısı
Akademik başarı puanı	—						
Duygusal tükenme	-0.262 *	—					
Duyarsızlaşma	-0.162	0.473 ***	—				
Kişisel başarı düzeyi	-0.006	0.432 ***	0.389 **	—			
Toplam tükenme skoru	-0.213	0.886 ***	0.687 ***	0.717 ***	—		
Aile Geliri	-0.060	0.132	0.089	-0.073	0.038	—	
Kardeş sayısı	-0.053	-0.105	-0.162	-0.149	-0.196	-0.094	—

Not: * p < .05, ** p < .01, *** p < .001 Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır.

Katılımcıların akademik başarı skorları üzerine etkili olan faktörlerin incelenmesi için multivaryant doğrusal regresyon analizi modeli oluşturuldu. Modelde ikametgah durumu ve duygusal tükenmenin akademik başarı üzerine etkisi incelendiğinde ikametgah durumunun akademik başarı üzerine anlamlı bir et-

kisi tespit edilmezken (p=0,101), duygusal tükenmenin akademik başarı üstünde negatif yönde bir etkisi olduğu saptandı (p=0,027). Oluşturulan modelde duygusal tükenmenin akademik başarı puanları üzerine etkisi olduğu saptandı (Tablo 4).

Tablo 4: Akademik Başarı Puanı Üzerine Etkili Olan Faktörlerin İncelenmesi

Bağımsız Değişkenler	Akademik Başarı Puanı				
	B (Eğim)	Standart Hata	beta coefficient	95.0% C.1.for beta coefficient	p
Sabit	79,507	6,604		66,289-92,726	≤0,001
Duygusal Tükenme	-0,630	0,277	-0,282	-1,185- -0,075	0,027*
İkamet Durumu	3,168	1,899	0,207	-0,633- 6,969	0,101

*p<0.05, Multivaryant Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır

TARTIŞMA

Mevcut çalışmada diş hekimliği fakültesinde preklinik dönemde öğrenim gören öğrencilerde tükenmişlik düzeyleri incelenmiştir. Bununla beraber bu tükenmişlik seviyesinin akademik başarı üzerine olumsuz etkisi gösterilmiştir. Mevcut çalışmamızda tükenmişlik sendromu ve el manüplasyonu arasında ilişki olup olmadığını değerlendirmek için dördüncü ve beşinci sınıflar gibi klinikte hastayla iletişime geçmemiş olan, ayrıca birinci ve ikinci sınıflara nispeten okula uyum aşamasını atlatmış olan üçüncü sınıfları değerlendirdik.

Türkiye’de yapılan bir derleme makaleye göre; yapılan çalışmalar doktorlar ve tıp öğrencileri, diş hekimleri ve diş hekimliği öğrencileri, hemşireler ve hemşirelik öğrencilerinde önemli derecede tükenmişlik duygu durumu olduğu ve bu sonuçların dünyada yapılan benzer araştırmalar ile tutarlılık gösterdiği bildirilmiştir.^{17,18} Diş hekimleri arasında daha önce yapılan tükenmişlik düzeylerinin incelendiği çalışmalarda MTÖ kullanıldığı göze çarpmaktadır.¹ Bu bakımdan çalışmamızda kullanılan veri değerlendirme ölçeklerinin yüksek düzeyde geçerliliğe sahip olduğu söylenebilir. 250 diş hekimliği öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada; preklinik sınıflarda %15-22 oranında, klinik sınıflarda ise %19-26 oranında orta ve yüksek düzeyde tükenmişlik yaşandığı saptanmıştır.¹⁹ Farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda, diş hekimlerinin %11-16’sında yüksek tükenmişlik değerleri saptanmıştır.²⁰ Galan ve ark. ise 2014 yılında 212 diş hekimliği öğrencisi ile yaptıkları bir çalışmada; tükenmişlik ve depresyon prevalansının, 4. sınıf öğrencilerinde en fazla olduğunu saptamıştır.¹⁸ Mevcut araştırmamızda diğer çalışmalarla uyumlu olarak 3. Sınıf öğrencilerde de tükenmişlik sendromu görülmüş ve bunun istatistiksel olarak anlamlı şekilde preklinik başarıya etkisi olduğu bulunmuştur. Bu araştırmaya ilave olarak yapılacak sonraki araştırmalarda tüm sınıflara ayrı araştırma yapılması ve tüm sınıflarında bir bütün olarak incelenmesi sınıflar arası kıyaslama açısından faydalı olacaktır. Ayrıca diş hekimleri mezun olduktan sonra da tükenmişlik sendromu üzerine ilave araştırmalar yapılması bu alandaki literatür boşluğunu dolduracaktır.

Günümüzde pek çok pratik eğitim alan öğrenci grubu, içinde buldukları pratik iş ve sınav stresi ile tükenmişlik ile karşı karşıya kalabilmektedir. Tükenmişlik sendromu olan bireylerde neredeyse tüm depresyon belirtileri gözlenmektedir.²⁰ Ahola ve ark tükenmişlik ve depresyon belirtilerinin aynı anda bireyde izlendiğini ve tükenmişliğin çalışma hayatındaki depresyon ile benzer olduğunu bildirmişlerdir.²¹ Buna ek olarak, tükenmişlikle birlikte anksiyete bulgularının ve bilişsel işlev bozukluklarının sıklıkla eşlik ettiği de yapılan çalışmalarda bildirilmektedir.²²⁻²⁴

Zaten hem depresyon hem de anksiyetenin, bellek,²⁵⁻²⁷ yürütücü işlevler,²⁵ dikkati sürdürme²⁸ üzerine olumsuz etkilere sahip olduğu göz önüne alındığında, bu duruma bir de tükenmişliğe bağlı bilişsel işlevlerdeki yetersizlik eklenmesi akademik başarıdaki belirgin düşmeyi açıklayabilir.

Bununla birlikte, tükenmişlik sendromunun gelişimi, bireylerin stres faktörlerine ilişkin davranış biçimiyle doğrudan ilgilidir.²⁹ Stres algısı, tetiklenmiş reaksiyonlar ve onlarla nasıl başa çıkıldığı her birey için farklılık gösterir ve sosyal destekten sağlanan memnuniyete bağlıdır.^{13,30} Bireyin bir iletişim ağının parçası oluşu ve psikolojik ve maddi kaynaklar (bu ağdaki insanlar tarafından değer, saygı, sevgi ve destek gören biri olma) elde etmesi sosyal destek olarak adlandırılır.³¹ Bu bağlamda diş hekimliği fakültesinde eğitim süreçlerinde sosyal destek sistemlerinden ve öğelerinden daha fazla faydalanılması öğrencilerin akademik başarılarının geliştirilmesinde önemli olabilir.

SONUÇ

Sonuç olarak, mevcut çalışmada 3. sınıf öğrencilerin tükenmişlik seviyelerinin preklinik akademik başarıyı olumsuz etkilediği bulunmuştur. Öğretim üyelerinin bu bağlamda öğrencileriyle olan ilişkilerinde tükenmişlikle ilgili farkındalıkların artırılmasının önemli olduğunu düşünmekteyiz. Ayrıca kronik strese ve zorlayıcı eğitim sürecine maruz kalan öğrencilerin eğitim programlarına tükenmişlikten koruyacak sosyal desteği ve kaynaşmayı artıracak müdahalelerde bulunmasının önemli olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

1. Freudenberger HJ. Burnout: Past, present, and future concerns. *Loss, Grief & Care*. 1989;3:1-10.
2. Maslach C, Jackson SE. The measurement of experienced burnout. *Journal of organizational behavior*. 1981;2:99-113.
3. Maher EL. Burnout and commitment: A theoretical alternative. *The Personnel and Guidance Journal*. 1983;61:390-3.
4. Saito A, Fujinami K. Introduction of formal debate into a postgraduate specialty track education programme in periodontics in Japan. *European Journal of Dental Education*. 2011;15:58-62.
5. Schaufeli WB, Bakker AB. Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: A multi-sample study. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*. 2004;25:293-315.
6. Lee RT, Ashforth BE. A meta-analytic examination of the correlates of the three dimensions of job burnout.

- Journal of applied Psychology. 1996;81:123.
7. Pavlakis A, Raftopoulos V, Theodorou M. Burnout syndrome in Cypriot physiotherapists: a national survey. *BMC health services research*. 2010;10:1-8.
 8. Bonafé FSS, Trotta OST, Campos JADB, Maroco J. Síndrome de burnout em dentistas do serviço público. *Psychology, Community & Health*. 2012;56-67.
 9. Barboza JIRA, Beresin R. A síndrome de burnout em graduandos de enfermagem. *Einstein (São Paulo)*. 2007;225-30.
 10. Campos JADB, Jordani PC, Zucoloto ML, Bonafé FSS, Maroco J. Burnout syndrome among dental students. *Revista Brasileira de Epidemiologia*. 2012;15:155-65.
 11. Jordani PC, Zucoloto ML, Bonafé FSS, Maroco J, Campos JADB. Aspectos da vida universitária e a síndrome de burnout. *Psychology, Community & Health*. 2012;246-56.
 12. Carlotto MS, Nakamura AP, Câmara SG. Síndrome de Burnout em estudantes universitários da área. *Psico*. 2006;37.
 13. Seyedfatemi N, Tafreshi M, Hagani H. Experienced stressors and coping strategies among Iranian nursing students. *BMC nursing*. 2007;6:1-10.
 14. Sreeramareddy CT, Shankar PR, Binu V, Mukhopadhyay C, Ray B, Menezes RG. Psychological morbidity, sources of stress and coping strategies among undergraduate medical students of Nepal. *BMC Medical education*. 2007;7:1-8.
 15. Pöhlmann K, Jonas I, Ruf S, Harzer W. Stress, burnout and health in the clinical period of dental education. *European journal of dental education*. 2005;9:78-84.
 16. Salanova M, Schaufeli W, Martínez I, Bresó E. How obstacles and facilitators predict academic performance: The mediating role of study burnout and engagement. *Anxiety, stress & coping*. 2010;23:53-70.
 17. Verimer T. Tıp Doktoru, diş hekimi ve hemşirelerde tükenmişlik ve depresyon. *Aydın Sağlık Dergisi*. 2016;2:1-15.
 18. Galán F, Ríos-Santos JV, Polo J, Rios-Carrasco B, Bullón P. Burnout, depression and suicidal ideation in dental students. *Medicina oral, patologia oral y cirugía bucal*. 2014;19:e206.
 19. Atalayın Ç, Tezel H, Banu Ö, Balkıs M, Timur K. Diş Hekimliği Öğrencilerinde Tükenmişlik: Ön Çalışma-Burnout Among Dental Students: A Pilot Study. *Journal of Istanbul University Faculty of Dentistry*. 2013;47:6-18.
 20. Bianchi R, Boffy C, Hingray C, Truchot D, Laurent E. Comparative symptomatology of burnout and depression. *Journal of health psychology*. 2013;18:782-7
 21. Ahola K, Honkonen T, Isometsä E, Kalimo R, Nykyri E, Aromaa A, et al. The relationship between job-related burnout and depressive disorders—results from the Finnish Health 2000 Study. *Journal of affective disorders*. 2005;88:55-62.
 22. Zhang H, Tang L, Ye Z, Zou P, Shao J, Wu M, et al. The role of social support and emotional exhaustion in the association between work-family conflict and anxiety symptoms among female medical staff: a moderated mediation model. *BMC psychiatry*. 2020;20:1-9.
 23. Zhang H, Ye Z, Tang L, Zou P, Du C, Shao J, et al. Anxiety symptoms and burnout among Chinese medical staff of intensive care unit: the moderating effect of social support. *BMC psychiatry*. 2020;20:1-7.
 24. Leiter MP, Maslach C. Latent burnout profiles: A new approach to understanding the burnout experience. *Burnout Research*. 2016;3:89-100.
 25. Airaksinen E, Larsson M, Forsell Y. Neuropsychological functions in anxiety disorders in population-based samples: evidence of episodic memory dysfunction. *Journal of psychiatric research*. 2005;39:207-14.
 26. DeLuca AK, Lenze EJ, Mulsant BH, Butters MA, Karp JF, Dew MA, et al. Comorbid anxiety disorder in late life depression: association with memory decline over four years. *International Journal of Geriatric Psychiatry: A journal of the psychiatry of late life and allied sciences*. 2005;20:848-54.
 27. Basso MR, Lowery N, Ghormley C, Combs D, Purdie R, Neel J, et al. Comorbid anxiety corresponds with neuropsychological dysfunction in unipolar depression. *Cognitive Neuropsychiatry*. 2007;12:437-56.
 28. Eysenck MW, Derakshan N, Santos R, Calvo MG. Anxiety and cognitive performance: attentional control theory. *Emotion*. 2007;7:336.
 29. Crockett LJ, Iturbide MI, Torres Stone RA, McGinley M, Raffaelli M, Carlo G. Acculturative stress, social support, and coping: relations to psychological adjustment among Mexican American college students. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*. 2007;13:347.
 30. Luo Y, Wang H. Correlation research on psychological health impact on nursing students against stress, coping way and social support. *Nurse Education Today*. 2009;29:5-8.
 31. Marôco JP, Campos JADB, Vinagre MdG, Pais-Ribeiro JL. Adaptação transcultural Brasil-Portugal da Escala de Satisfação com o Suporte Social para estudantes do ensino superior. *Psicologia: Reflexão e Crítica*. 2014;27:247-56.